

Opgave 2 Religieus recht

Geregeld wordt in de media gediscussieerd over de vraag of in Nederland delen van de sharia of islamitische wetgeving moeten worden ingevoerd. In sommige andere Westerse landen, zoals Canada en het Verenigd Koninkrijk is al sprake van een vorm van shariarechtspraak. Sommige moslims in Nederland zouden de sharia graag toegepast zien op het gebied van zaken uit het burgerlijk recht zoals huwelijk, nalatenschap en voogdij. In Nederland hebben ook joden en katholieken hun eigen wetgeving en rechtspraak.

Voor alle duidelijkheid: shariarechtbanken zijn er niet in Nederland, shariabemiddeling op vrijwillige basis, door bijvoorbeeld geestelijken, komt wel voor.

De arabist en jurist Maurits Berger, hoogleraar Islam in de Westerse wereld, schrijft met enige regelmaat over de sharia en de verhouding tussen islam en democratie. Hij stelt in het begin van onderstaand artikel in NRC Handelsblad dat er in Nederland helemaal geen sprake is van shariarechtbanken. En vervolgt:

tekst 6

Maar stel dat de rechtbanken er wel zouden zijn. Men zegt dan te vrezen voor parallelle vormen van conflictbeslechting in Nederland. Maar die bestaan al. Is dat verboden? Neen. Is het wenselijk? Daarover zijn de meningen verdeeld, maar het is wel onderdeel van onze democratische rechtsstaat.

In West-Europese landen is immers altijd al sprake van twee systemen: rechtbanken die uitspraak doen over de wet, en andere geschillencommissies die door mensen op basis van vrijwilligheid worden gebruikt. Het gaat dan om arbitrage (zoals in de bouw), mediation (zoals bij echtscheidingen) of religieuze rechtbanken (zoals katholieken en joden die hebben). [...]

Dus zelfs áls de moslimgemeenschap in Nederland shariarechtbanken zou willen, kan hun dat moeilijk ontzegd worden. Want katholieken en joden hebben ook hun eigen rechtbanken.

Deze vrijheid van religie heeft wel grenzen. Steniging, uithuwelijken van minderjarigen, handen afhakken: uitvoering van deze testamentische en koranische regels is absoluut verboden.

bron: Maurits Berger: Er is hier helemaal geen shariarechtbank, NRC Handelsblad, 8 juli 2009

Moslims kunnen een beroep doen op gelijke behandeling: joden en katholieken hebben een vorm van religieuze wetgeving en rechtspraak. Anderen kunnen daartegenin brengen dat dit zal leiden tot cultuurrelativisme.

- 2p 7 Leidt het toestaan van dergelijke wetgeving en rechtspraak tot cultuurrelativisme?

Beargumenteer je antwoord op basis van tekst 6 en maak duidelijk wat onder 'cultuurrelativisme' wordt verstaan.

Berger schrijft in hetzelfde artikel over de verhouding tussen shariabemiddeling en de Nederlandse rechtspraak het volgende:

tekst 7

Maar religieuze rechtbanken gaan vooral over kwesties van huwelijksrecht voor volwassenen. Als die zich vrijwillig willen onderwerpen aan religieuze regels die bijvoorbeeld de ongelijkheid van man en vrouw stellen, dan is dat hun religieuze vrijheid [...]

Het naast elkaar bestaan van wereldlijke en religieuze rechtspraak leidt vaak tot begripsverwarring. In het geval van een shariarechtbank, bijvoorbeeld, zal de vraag of polygamie is toegestaan in de islam bevestigend worden beantwoord. Dat betekent niet dat het ook mag volgens de nationale wet van het land waar men woont.

Maar als men een vraag voorlegt aan een religieus instituut krijgt men ook een religieus antwoord. [...]

Het is dan van tweeën één: of de moslims wordt toegestaan hetzelfde te doen wat hun religieuze collega's al eeuwen doen, of het gehele systeem van religieuze rechtspraak moet ontmanteld worden.

Het gaat er dus niet om dat moslims iets typisch islamitisch doen wat op eigen merites beoordeeld moet worden. Nee, zij volgen de begane paden van de maatschappij waarin zij leven en moeten dus naar nationaal geldende maatstaven beoordeeld worden.

bron: Maurits Berger: Er is hier helemaal geen shariarechtbank, NRC Handelsblad, 8 juli 2009

In een geseclariseerde samenleving is er een scheiding tussen kerk en staat. Secularisten zouden kunnen stellen dat deze scheiding van kerk en staat in gevaar komt als religieuze gemeenschappen een eigen wetgeving en rechtspraak wordt gegeven.

De Duitse filosoof Habermas stelt dat religieuze gemeenschappen zullen blijven bestaan - ook in het publieke domein - maar dat ze zich wel rationeel moeten kunnen rechtvaardigen. Hiertoe formuleert hij een aantal voorwaarden aan religie in de openbaarheid. Eén daarvan is het erkennen van het gezag van de wetenschappen.

- 4p **8** Beredeneer aan de hand van zowel tekst 6 als tekst 7 in hoeverre shariabemiddeling voldoet aan de andere voorwaarden die Habermas stelt. Geef daarbij ook een punt van kritiek op de benadering van Habermas.

Of er in een rechtstaat ruimte is voor religieuze wetgeving hangt ondermeer af van de vorm van secularisering of secularisme die er heerst in die rechtstaat. In dit opzicht wijkt de situatie zoals we die in Nederland kennen af van de situatie in Frankrijk.

- 3p **9** Beredeneer waarom religieuze wetgeving in Nederland meer ruimte kan krijgen dan in Frankrijk. Baseer je antwoord zowel op een beschrijving van de Nederlandse situatie als op een beschrijving van de Franse situatie.

De Nederlandse schrijfster Nahed Selim is het niet met Maurits Berger eens. Zij vindt dat de sharia in Nederland wel is ingevoerd en dat dat een slechte zaak is:

tekst 8

Zelfs als uitspraken van imams in achterkamers van moskeeën worden gedaan, met toestemming van de gelovigen, vind ik dat Nederland ze niet zou mogen toelaten. Dat katholieken en joden ook religieuze regels praktiseren, zoals Berger stelt, moeten ze zelf weten. Volgens hun regels hoeven afvalligen en homo's waarschijnlijk niet onthoofd te worden en ongehoorzame vrouwen niet door hun mannen geslagen. Want alles in de sharia discrimineert vrouwen: trouwen met een niet-moslim mag van de sharia niet, scheiden mag niet, tenzij met toestemming van haar man. Van zijn kant mag de man, wanneer hij maar wil, de vrouw verstoten. Zelfs een smsje waarin staat: "ik verstoot je" is voldoende (volgens de shariarechtbank in Maleisië). Maar als de man binnen drie maanden van mening verandert, dan mag hij zijn ex-vrouw terugnemen, tot drie keer toe. De ouderlijke macht ligt altijd bij de vader: de moeder mag voor de kinderen zorgen, maar hij neemt de beslissingen.

In islamitische landen zijn er duizenden scheidingszaken die meer dan tien jaar wachten zonder beslissing van de shariarechtbank. Dat zijn uiteraard scheidingsaanvragen van vrouwen. De mannen hebben in de meeste islamitische landen niet eens goedkeuring van de rechter nodig.

Om al die redenen ben ik tegen shariarechtspraak in Nederland. Volgens de sharia is de vrouw slechts een halve man waard. Bij een erfenis krijgt ze de helft van wat haar broer krijgt. In een rechtbank is haar getuigenis de helft waard van die van een man.

bron: Nahed Selim: De sharia wordt in Nederland al volop toegepast, NRC Handelsblad, 8 juli 2009

Selim verzet zich tegen de macht die de geestelijken zullen verkrijgen met het toestaan van bemiddeling op grond van de sharia.

Shariabemiddeling zou als een vorm van pastorale macht beschouwd kunnen worden die geestelijken ten deel valt.

Pastorale macht is volgens Foucault zowel totaliserend als individualiserend.

Volgens Foucault zijn vormen van verzet van wezenlijk belang bij de analyse van de betrokken macht. Hij noemt drie van dergelijke vormen van verzet.

3p **10** Tot welke van de drie vormen van verzet die Foucault noemt, moet volgens jou het verzet van Selim worden gerekend?

Beredeneer je antwoord op basis van tekst 8 en leg uit of volgens jou de shariabemiddeling een vorm van pastorale macht is.

Nahed Selim vervolgt haar pleidooi tegen de invoering van de sharia in Nederland en staat in dit opzicht dus tegenover Maurits Berger:

tekst 9

Moskeeën die doen aan shariarechtspraak moeten dicht. De minister beweert dat daarvoor geen rechtsgrond bestaat, maar volgens mij is die er wel degelijk: het arrest van het Europees Hof in Straatsburg (13-02-2003). Dat arrest stelt dat shariarechtspraak in strijd is met de principes van democratie. Het lijkt mij sterk dat Nederland, met dit arrest in de hand, niet een paar moskeeën kan verbieden, aangezien deze de sharia daadwerkelijk invoeren. Het arrest van het Europees Hof staat boven uitspraken van Nederlandse rechtbanken. De toegeeflijkheid van de politiek tegenover de fundamentalistische moslims moet stoppen, ook ter wille van de gematigde moslims. De getto's moeten niet geïstitutionaliseerd worden door parallelle rechtspraak toe te staan.

bron: Nahed Selim: De sharia wordt in Nederland al volop toegepast, NRC Handelsblad, 8 juli 2009

Uit tekst 8 en 9 wordt duidelijk dat Nahed Selim het oneens is met het betoog van Maurits Berger in tekst 6 en 7.

In dit verband rijst de vraag of de overheid wel als taak heeft het al of niet toestaan van shariabemiddeling door geestelijken te bepalen. John Locke schrijft over deze vraag in zijn 'Brief over tolerantie'.

Daarnaast is het de vraag in hoeverre het problematisch is wanneer de voorstanders van shariabemiddeling hun standpunt onderbouwen met een beroep op de gebruiken uit de traditie van hun gemeenschap.

Voorstanders van shariabemiddeling kunnen echter stellen dat arbitrage in bijvoorbeeld huwelijkszaken een privékwestie is en niet tot het publieke domein behoort.

Dit leidt tot de vraag of privékwesties wel zo duidelijk van publieke kwesties te scheiden zijn en waar die scheidslijn dan precies ligt.

4p **11** Met wie ben jij het eens, met het betoog van Maurits Berger in tekst 6 en 7 of met het betoog van Nahed Selim in tekst 8 en 9?

Geef een beargumenteerde eigen mening en betrek in je antwoord achtereenvolgens: a) de problematiek van een beroep op traditie, b) de problematiek rond het onderscheid privé-publiek en c) de vraag of John Locke de overheid de verantwoordelijkheid zou geven om de sharia toe te staan of te verbieden.